

názory & vzdělávání

Ekonomické náklady a přínosy členství v EU z pohledu České republiky

Lubor Lacina

Policy Paper č. 5/2018

Shrnutí:

- Česká veřejnost patří dlouhodobě mezi nejvíce euroskepticky naladěné země v EU. Ke zhoršování postojů k evropské integraci přispívají nejen média, ale také euroskeptické názory části politické reprezentace.
- České firmy využívají potenciálu jednotného vnitřního trhu s více než 450 milióny potenciálních spotřebitelů, čeští občané pak volného pohybu osob a pracovní síly.
- Role proevropsky orientovaných národních politiků by tak měla být především ve zdůrazňování dlouhodobých přínosů evropské integrace, které podstatná část populace dnes již považuje za samozřejmé jako je růst životní úrovně, stabilní měnová politika, podpora demokracie, modernizace, nebo právě volný pohyb osob a pracovní síly.

Situace

Současné analýzy zabývající se budoucím vývojem EU často končí hodnocením schopnosti EU vypořádat se s krizí eurozóny a migrační krizí. Nejaktuálnějším tématem je pak vystoupení Velké Británie z EU. Je přitom

Výhody členství v EU jsou dnes považovány za samozřejmost každodenního života, přitom řada z nich je hmatatelnými a nezpochybnitelnými výsledky procesu evropské integrace.

poměrně jednoduché nahlédnout i na druhou stranu, na bezprecedentní úspěchy předchozích fází integračního procesu, jimiž bylo postupné budování celní unie a jednotného trhu, spojených s růstem životní úrovně občanů všech zemí

EU. Výhody spojené s liberalizací obchodní výměny nebo možností volného cestování mezi zeměmi jsou dnes jak médií, tak běžnými občany považovány za samozřejmost každodenního života. Přitom právě ony jsou jedním z hmatatelných a nezpochybnitelných výsledků procesu evropské integrace.

Významnou roli ve změně prostředí pro vyjednávání uvnitř EU sehrálo rozšíření EU o země střední a východní Evropy v roce 2004 a 2007. Pozice nových členských zemí vychází ve většině případů spíše z chladného účetního kalkulu o přínosech a nákladech členství (příjmů a plateb do rozpočtu EU) v

Pozice nových členských zemí vychází ve většině případů spíše z chladného ekonomického kalkulu o přínosech a nákladech členství v integračním uskupení než ze skutečného pocitu šance účastnit se dlouhodobé spolupráce za účelem udržení míru.

integračním uskupení než ze skutečného pocitu šance účastnit se dlouhodobé spolupráce za účelem udržení míru. Negativní postoj české veřejnosti je ovlivněn především informacemi o negativních

dopadech krize eurozóny prezentovaných v médiích, ale také nízkou podporou české politické reprezentace. Ukázkou rozdílné pozice zemí jsou pak pobaltské republiky. V jejich uvažování vždy převažují výhody ze členství v demokraticky a tržně orientovaném uskupení nad jednoduchým výpočtem zisků a nákladů.

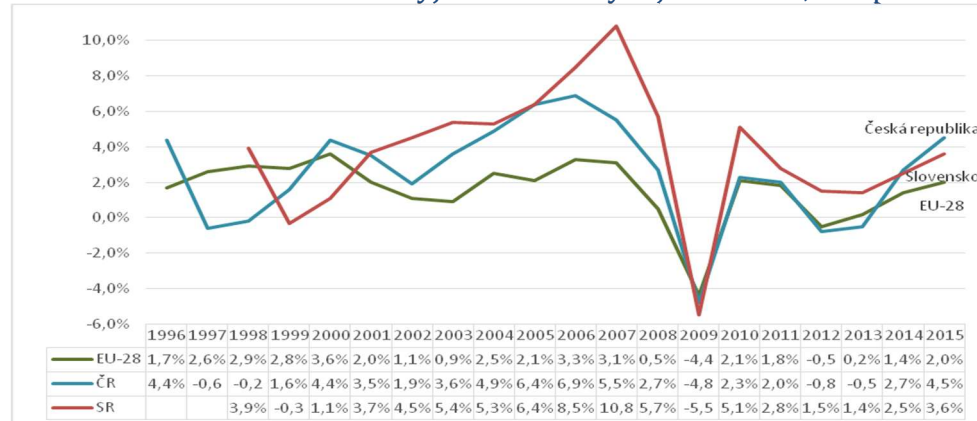

Analýza - ČR a EU: ekonomické hodnocení 12 let členství

Dle údajů Ministerstva financí ČR (MF ČR) měla v období let 2004 až 2017 ČR v každém jednotlivém roce čistou pozici vůči rozpočtu EU a daný stav by měl být zachován i nadále. Naplnily se tak odhady provedené před vstupem ČR do EU. Za celé období let 2004 – 2017 pak MF ČR uvádí čistou pozici ve výši 26 304,6 miliard eur, neboli 695 484,8 milionů Kč (MF ČR, 2017). Z pohledu čistých platebních bilancí a finanční pozice ČR vůči rozpočtu EU tak můžeme hovořit o výhodách členství ČR v EU. Nutno ovšem jedním dechem dodat, že největší příjmy z rozpočtu byly vázány na účelové plnění - zemědělské dotace a rozvoj regionů.

Členství v Evropské unii však nemá být vyjádřeno pouze jako čistý finanční benefit. Některé nefinanční benefity jako volný přístup na trhy členských států, volný pohyb osob a další – i méně viditelné – oblasti, z nichž Česká republika po svém vstupu čerpá, se vyčíslují podstatně hůře a spíše nepřímo. Vhodným ukazatelem hodnocení ekonomického přínosu členství je růst ekonomiky zachycený růstem reálného HDP. Roční míra růstu HDP umožňuje srovnání dynamiky vlastního ekonomického vývoje v čase, a také srovnání mezi jednotlivými ekonomikami různých velikostí navzájem. Těžko sice predikovat budoucí vývoj, ale čistě matematicky bychom při současném vývoji mohli EU-28 při hodnocení za dalších 10 let již reálně dorovnat – alespoň co se HDP a životní úrovně na osobu týče (viz například úspěch Irska). Stále ovšem hrozí riziko, že česká ekonomika zastaví své „dohánění“ na úrovni kolem 80 % HDP nejvyspělejších zemí EU, tak jak se to stalo Španělsku nebo Portugalsku.

Graf 1: Relativní vyjádření vývoje HDP, procenta

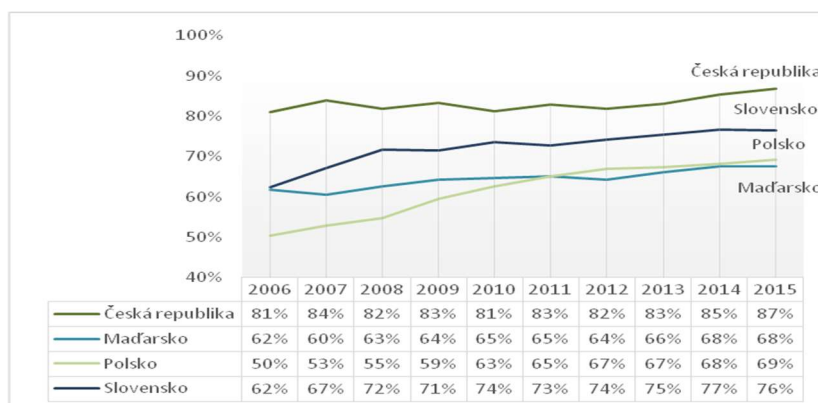

Zdroj: Eurostat (2016)

Podíváme-li se na Českou republiku, zjistíme, že v roce 2004 měla HDP na obyvatele ve výši 66,12 % průměru EU-15. V roce 2015 to bylo již 87% průměru EU-28. V grafu 2 pro lepší představu uvádíme vývoj ukazatele HDP na obyvatele v zemích označovaných jako V4 – Česká republika, Slovensko, Polsko a Maďarsko. Graf 3 ukazuje, jak rychle česká i slovenská ekonomika doháněla evropský průměr a to zejména v letech 2003 až 2008. Růst Slovenska po roce 2009 Havlát a kol. (2018) spojují s jeho vstupem do eurozóny, i když autoři uvádí, že na přesné zhodnocení vlivu tohoto kroku je ještě brzy.

Graf 2: Vývoj ukazatele HDP na obyvatele v PPS v zemích V4 (EU28 = 100%)

Zdroj: Eurostat (2016)

Do zemí EU dlouhodobě směřuje přibližně 83 % českého exportu, z toho do eurozóny 65%. Největším obchodním partnerem České republiky je Německo

Další oblastí, na kterou se zaměříme, je vývoj zahraničního obchodu, pro lepší srovnání opět v období 1996–2015. V roce 2004 byl oproti roku 2003 zaznamenán více než 20 % přírůstek. Je sice pravda, že i v roce 2000 došlo k

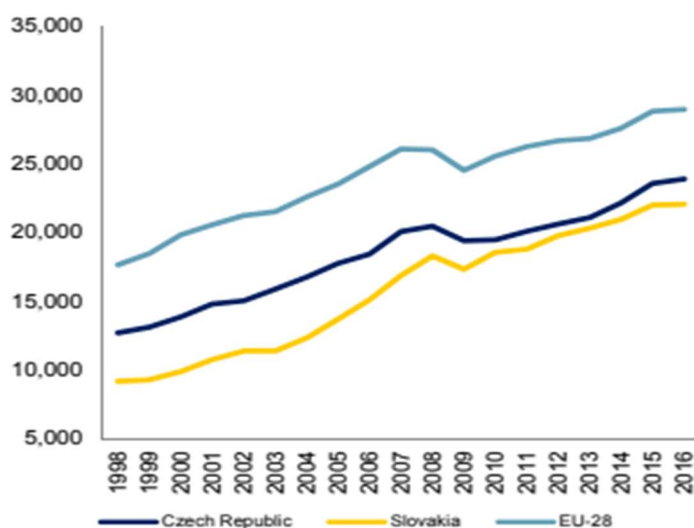
podobně strmému 16 % přírůstku vývozu oproti předchozímu roku, ale změna z roku 2004 a také následné 12 % a 16 % přírůstky skutečně nasvědčují vlivu zapojení se do jednotného trhu a kompletního odstranění bariér obchodu. Obdobně jako vývoz se totiž zvýšil i dovoz zboží a služeb do České republiky.

Připomeňme si, že do zemí Evropské unie dlouhodobě směřuje přibližně 83 % českého exportu, z toho do eurozóny 65 %. Největším obchodním

partnerem České republiky je Německo, v roce 2015 byl jeho podíl na celkovém exportu ČR přes 32 %. (ČSÚ, 2016). Proto není překvapivé, že s rostoucí intenzitou propojení s našimi největšími obchodními partnery dochází k růstu obchodní výměny. Na druhé straně se ale dá očekávat, že podobná situace by nastala i tehdy, pokud by Česká republika do Unie nevstoupila, ale místo toho se připojila k Evropskému hospodářskému prostoru po bok Norska, Lichtenštejnska a Islandu.

Graf 3: Vývoj ukazatele HNP na obyvatele v PPS v České republice, Slovensku a EU-28

Zdroj: Havlát a kol. (2018)

Česká republika se svým vstupem do Evropské unie v květnu 2004 stejně jako ostatní nové členské země zavázala zavést společnou měnu euro. *Analýza stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou*, kterou každoročně vypracovává Česká národní banka, z prosince roku 2015 konstatuje, že ve prospěch vstupu do eurozóny hrají faktory jako je velká otevřenost české ekonomiky a její navázanost na země eurozóny. Příznivým faktorem je také dlouhodobě podobný inflační vývoj a vývoj nominálních úrokových sazeb. Zpráva naopak konstatuje, že existuje stále velký prostor pro ekonomickou konvergenci – sblížení životní úrovně. Zpráva také poukazuje na oblasti, kde dochází k dlouhodobému nesouladu. Do této skupiny spadá zejména stárnutí populace, které je rizikem pro dlouhodobou udržitelnost veřejných financí a jejich stabilizační funkci. Trh práce funguje v kontextu EU srovnatelně s jinými členskými zeměmi, nicméně mezi jeho slabá

místa patří nadále relativně vysoké implicitní zdanění práce či poměrně nízká mobilita pracovní síly. Analýza upozorňuje na zlepšující se ale stále omezenou flexibilitu trhu práce a mezd (ČNB, 2017).

Pro širokou veřejnost není vždy jednoduché orientovat se ve spleti často protichůdných argumentů a protiargumentů ve prospěch a neprospěch

Ekonomické důvody jsou důležité, euro je ale i významným politickým nástrojem ke sjednocování Evropy.

společné měny euro. Politická reprezentace by měla vyhodnotit veškerá pro a proti a nakonec přijmout rozhodnutí. V tomto rozhodnutí budou ekonomické aspekty jistě brány v potaz, nebudou

však jediné. Euro vždy bylo i nadále zůstane významným politickým nástrojem ke sjednocování Evropy (Dědek, 2015).

Závěry a doporučení:

- *Realisticky uvažující pozorovatel procesu evropské integrace by měl být smířený s faktem, že od základní myšlenky k její realizaci byla a vždy bude dlouhá cesta vyžadující nacházení politických kompromisů, hledající podporu u veřejného mínění v reálném prostředí demokratického systému.*
- *Krize eurozóny a migrační krize v plné nahotě ukázala, jak převládající národní zájmy a jejich preference ze strany národních politiků brání společnému řešení problému na evropské úrovni. Krize eura a migrační krize zvedla mezi voliči vlnu odporu nejen k projektu společné měny, ale i k celému procesu evropské integrace.*
- *Role proevropsky orientovaných národních politiků by měla být především ve zdůrazňování dlouhodobých přínosů evropské integrace. Je třeba klást větší důraz na seznamování občanů s „neviditelnými“ přínosy integrace jako je růst životní úrovně nebo volný pohyb osob*

Literatura

- ČNB, 2017. Analýzy stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou. [Online]. Dostupné na:
https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/analyzy_sladenosti_2017.pdf.
- Dědek, O., 2015. Proč se neobávat eura? In: Lacina, L., ed. Analýzy a studie Mendelova evropského centra. Bučovice: Martin Stříž.
- Eurostat, 2016. GDP and main components. [online] Dostupné na:

názory & vzdělávání

http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/nama_gdp_c
Havlát, M. a kol., 2018. Economic Convergence in the Czech Republic and Slovakia. Economic Brief 034. European Commission. [Online].
Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/economic-convergence-czech-republic-and-slovakia_cs
MF ČR, 2017. Čistá pozice ČR ve vztahu k rozpočtu EU: 2004 – 2017. [Online].
Dostupné na: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/hospodareni-eu/pozice-cr-vuci-rozpocetu-eu/2017/cista-pozice-cr-ve-vztahu-k-rozpocetu-eu-29359>

O autorovi: Lubor Lacina byl v roce 2016 jmenován profesorem v oboru management a ekonomika. Od roku 1992 působí na Ústavu financí Mendelovy university v Brně. Těžiště vědeckovýzkumné a publikační činnosti spočívá v oblasti problematiky měnové integrace a členství České republiky v Evropské unii. V roce 2009 získal titul Jean Monnet Chair in European Economic Studies. Od roku 2014 řídí aktivity think tank Mendelovo evropské centrum, kde je i editorem série policy papers, http://mec.mendelu.cz/en/policy_papers.

Editorka publikační řady: Mgr. Lucie Tungul, M.A., PhD.
Ke stažení dostupné na <http://www.top-az.eu/ke-stazeni/>

TOPAZ na sebe nebere žádnou odpovědnost za fakta či názory vyjádřené v této publikaci ani za jakékoliv další využití informací v ní obsažených. Plná odpovědnost leží na autorovi publikace.